

Kwaliteitsimpuls dopingreglementen topsportbonden

Het NeCeDo zal de komende tijd extra aandacht schenken aan het adviseren en ondersteunen van de topsportbonden bij het updaten van hun dopingreglementen. De wens te komen tot een gezamenlijk traject waarbij alle topsportbonden betrokken zullen zijn is afkomstig uit de sport. Het doel van dit traject is het geven van een kwaliteitsimpuls aan de dopingreglementering en het bewerkstelligen van harmonisatie. Het nieuwe standaard dopingreglement van het NeCeDo zal hierin het uitgangspunt vormen.

Probleempunten & verbeterpunten

Het voeren van anti-dopingbeleid door bijvoorbeeld het verzorgen van voorlichting, het up to date houden van reglementen en het uitvoeren van dopingcontroles, heeft allerlei praktische implicaties tot gevolg. Denk maar eens aan het verzamelen en actueel houden van alle verblijfsgegevens van sporters, het regelen van dopingcontrolestations, het beoordelen van doktersattesten en dispensatieverzoeken, etc. Het spreekwoordelijke 'hoogtepunt' vormt vanzelfsprekend de afhandeling van positieve uitslagen van de eigen sporters.

Diverse betrokkenen op dopinggebied signaleren deze probleempunten en dragen verbeterpunten aan. Zo komt het NeCeDo een groot aantal problemen ter ore dankzij zijn functie als vraagbaak en adviseur. De probleempunten worden direct verwerkt in het eigen standaard dopingreglement. De Audit Commissie Doping brengt halfjaarlijks een rapportage uit, die eveneens diverse adviezen bevat. Ook de dopingcontrole uitvoerende organisatie in Nederland, DoCoNed, stipt in haar jaarverslag enkele pijnpunten aan.

Inventarisatie

Aandachts- en verbeterpunten die de afgelopen tijd naar voren gebracht zijn, zijn onder meer de dopinglijst (waaronder de restrictiemiddelen), de afhandeling van uitslagen van dopingcontroles (zowel negatief als positief) binnen vastgelegde termijnen, de tuchtrechtelijke afhandeling binnen in het doping- en/of tuchtreglement vastgelegde termijnen, het ontbreken van een met voldoende waarborgen omgeven tuchtrechtelijke afhandeling of tuchtcommissie en het ontbreken van dopinggerelateerde sancties. Het NeCeDo zal al deze punten verwerken in een nieuwe versie van het standaard conceptreglement waarmee het merendeel van de topsportbonden werkt. Dit zal echter niet de enige activiteit zijn.

Kwaliteitsimpuls

Gezien de omvang en relevantie van de bovengenoemde punten is het noodza-

kelijk te komen tot een kwaliteitsimpuls aangaande de dopingreglementering. Hiertoe zal komend jaar een traject worden ingezet waarin alle Nederlandse topsportbonden meedraaien. In dit traject zullen zowel de bonden zelf als het NeCeDo diverse werkzaamheden verrichten. Met behulp van de bonden en in samenspraak met het ministerie van VWS en NOC*NSF zal allereerst de relevante bondsreglementering worden ingezameld. Die zal worden geïnventariseerd aan de hand van een aantal minimumvereisten waaraan elk dopingreglement dient te voldoen. Vervolgens zullen de bonden met het NeCeDo een tijdschema ontwikkelen waarin activiteiten, stappen en deadlines worden afgesproken. Gedurende dat traject zullen de bonden met intensieve ondersteuning en advisering van het NeCeDo en aan de hand van het standaard conceptreglement werken aan een update van de dopingregelgeving.

Alleen echte doping komt op WADA-lijst

Harm Kuipers verwacht in 2003 opgeschoonde dopinglijst

Door Jan Brouwer de Koning

Als het aan de WADA-lijst commissie ligt, verschijnt er volgend jaar een nieuwe dopinglijst. Eentje die alleen nog producten bevat, waarvan wetenschappelijk is bewezen dat ze de prestatie bevorderen, en waarvan vaststaat dat ze de gezondheid schaden. 'Stoffen als heroïne, cafeïne en pseudo-efedrine worden dan niet meer als doping aangemerkt. Simpelweg omdat nooit wetenschappelijk is aangetoond dat je er beter door gaat sporten', aldus Harm Kuipers, lid van de Ad hoc List commissie van het Wereld Anti-Doping Agentschap (WADA).

Er zal nog wel wat water door de Rijn stromen voordat de conceptdopinglijst door het IOC zal worden overgenomen, voorspelt Harm Kuipers. Want voordat het zo ver is moet eerst het WADA-bestuur zijn mening geven, en daarna ook nog eens nationale olympische comités en regeringen. En natuurlijk moet ook het IOC zich erover buigen. 'En dat alles zal

tijd kosten', denkt Kuipers. 'Maar uiteindelijk denk ik wel dat het IOC onze lijst zal overnemen en in 2003 als onderdeel van de WADA-gedragscode zal invoeren.'

Waarop baseert u die mening?

'Omdat wij onze keuzen om producten al dan niet op de lijst te zetten zeer

uitgebreid en helder beargumenteren. Een middel zal dus niet op de lijst komen te staan "omdat wij van de WADA dat nou eenmaal vinden dat dat moet". Nee, het moet wetenschappelijk onderbouwd zijn dat het prestatiebevorderend werkt en het moet aantoonbaar schadelijk zijn. Voor ieder product dat op de dopinglijst komt te staan, doen wij dat.'

Welke producten van de huidige IOC-dopinglijst komen niet terug op de conceptlijst van WADA?

'Onze commissie heeft de groep sterke pijnstillers niet op de conceptlijst gezet. Denk aan heroïne en morfine. Producten waarvan op geen enkele wijze is aangetoond dat ze de prestatie verbeteren. Ooit op de lijst gekomen omdat de samenstellers van de lijst het bij toeval tegenkwamen en er negatieve gedachten over hadden: "Oei morfine, dat klinkt niet best, en daarmee kunnen sporters hun pijn verdringen. Dat zal wel prestatiebevorderend werken." Dat soort gedachten heerste er over deze groep pijnstillers, terwijl er nooit is aangetoond dat het stimulerend werkt. Hetzelfde geldt voor pseudo-efedrine, dat dus wat ons betreft óók van de lijst gaat.'

Zijn er nog producten waarover jullie commissie het niet eens is geworden?

'Jawel. Denk aan insuline. Ik vind dat die van de dopinglijst moet. Omdat ik in de beschikbare vakliteratuur nergens feiten heb gezien die aantonen dat het de prestatie verbetert. Zelfs geen indicatie dat het mogelijk zo zou kunnen zijn. Maar andere commissieleden keren mijn redenering om en stellen dat er geen sluitend

bewijs is dat het de prestatie niet bevordert. Theoretisch kan het wel, en dat is voor hen reden om het op de lijst te handhaven. Kortom, over insuline bestaat twijfel. Bij twijfel zou ik het niet op de lijst zetten, omdat sporters die kwaad van zins zijn juist middelen pakken die op de lijst staan. "Het staat op de lijst, dus werkt het prestatiebevorderend". Maar vergeet niet dat insuline een levensgevaarlijke stof is waardoor je in coma kunt raken. Er zijn gevallen bekend van sporters die daardoor hersenschade hebben opgelopen.

Vervolg op pag. 2

INHOUD

In deze Receptor komen de volgende onderwerpen aan bod:

pagina

1

- Kwaliteitsimpuls dopingreglement topsportbonden
- Interview met Harm Kuipers, lid van 'Ad hoc List commissie' van het Wereld Anti-Doping Agentschap

pagina

2

- Van de directietafel, 'Virenque is mijn held'
- Vervolg interview met Harm Kuipers
- Eind november anti-doping workshop sportbonden

pagina

3

- Blijvend actueel: illegale handel in doping
- De gevaren van genetische doping

pagina

4

- Kans op positieve dopingcontrole door hormoonvlees?
- Dopingcontroles onder toezicht van WADA

Van de directietafel

"Virenque is mijn held"

Een luisteraar van Radio Tour de France gaf tijdens de eerste dagen van de Tour te kennen in Virenque zijn held te zien. Reden: "Het is zo'n boef". Dat deze hoofdrolspeler uit "Prikken en slikken" naar verluidt een hoeveelheid rotzooi heeft gebruikt waar de hond van Frank Vanderbroucke slapeloze nachten van zou krijgen, schijnt er niet toe te doen. Sterker nog, daar schijnt hij een nieuw soort heldendom aan te ontlenen. Wat kan nu een mogelijke oorzaak zijn voor dit geromanitiseerde beeld van dopinggebruik?

Kwaadwillende sporters creëren hun eigen werkelijkheid

Zowel positief bevonden als verdachte sporters bezitten een bijna eindeloze vindingrijkheid. Het zwakke gestel van je schoonmoeder of je hond, de tandartspraktijken of de tandpasta zelf, een wilde nacht na het drinken van veel bier... ze lenen zich prima voor het klaren van de lucht rondom vermeend dopinggebruik. Mocht je er alsnog niet uitkomen, blijf dan volharden in de bewering dat er geen verschil zit tussen Andrélon en nandrolon en op een dag gaat er vanzelf iemand je verhaal geloven.

Voedingssupplementen

Diverse wetenschappelijke onderzoeken hebben uitgewezen dat voedingssupplementen geringe, doch voor de dopingcontrole niet onschuldige, concentraties dopinggeduide stoffen kunnen bevatten zonder ondubbelzinnige vermelding op

het etiket. Nu wordt er vanuit de sport, overheid en de voedingssupplementen branche hard gewerkt aan sportvriendelijke etikettering. Zolang dit er nog niet is, zou je verwachten dat sporters gebruik maken van de reeds bestaande mogelijkheden om hun voedingssupplementen vooraf te laten controleren. Je zou dit als sporter bij wijze van spreken kunnen opnemen als voorwaarde bij contractbesprekingen. Maar wat zie je... betreffende onderzoeken worden door positief bevonden sporters gebruikt om voedingssupplementen te verheffen tot excuusproduct nummer één. Wetenschappelijk is immers aangetoond dat alle voedingssupplementen, creatines, natuurproducten, aminozuren en muesli- en reformrepen stijf staan van de doping. Maar wisten zij veel.

Goedwillende sporters worden onzeker

Daar sta je dan als goedwillende sporter. Voor alle duidelijkheid, dat is een sporter die geen doping wil gebruiken. Door de bomen zien ze het bos niet meer. Recentelijk heeft ook de NOC*NSF Atleten Commissie haar bezorgdheid geuit. Vraagtekens worden geplaatst bij de betrouwbaarheid van vlees en zuivelproducten, reguliere medicijnen, met vitamines en mineralen verrijkte voedingsmiddelen en dopingcontroles. Je hoort immers zoveel verhalen. Voor alle overbodige zekerheid sluiten ze af met te stellen dat ze hartstikke tegen doping zijn.

Alles op één hoop

De stoffen op de huidige dopinglijst kun je zeker niet over één kam scheren. Het is deze grote verscheidenheid aan stoffen, variërend van alledaagse ingeburgerde stoffen zoals cafeïne tot potente geneesmiddelen zoals EPO, die de geloofwaardigheid van het anti-dopingbeleid parten gaat spelen. Stoffen die je lijf te gronde kunnen richten worden op één hoop gegooid met maatschappelijk aanvaardde stoffen die in reguliere voedingsmiddelen voorkomen. Ook de gebruikers ervan worden in de beleving van veel toeschouwers gelijkgeschaard. Wapenaar en Virenque... het zijn toch allebei boefjes.

Het én/én principe

In het kader van het onderzoek "Denksport en doping" heeft het NeCeDo pas dan stoffen als doping aangemerkt wanneer die én potentieel prestatiebevorderend zijn én schadelijk voor de gezondheid. Dit heeft geleid tot een gefundeerde denksportdopinglijst als

basis voor een geloofwaardig anti-dopingbeleid. Een principe waar ook in internationaal verband veel lof voor werd verkregen. Dit door Nederland gekoesterde 'én-én principe' wordt ook met kracht richting WADA gecommuniceerd.

Romantiek door bandbreedte lijst

Kwaadwillende sporters maken gebruik van de grote bandbreedte van de hedendaagse dopinglijst. Moedwillig wordt getracht een slachtofferrol te claimen en de gehele dopinglijst een cafeïne imago mee te geven. Een nevel van smoezen en halve waarheden verdoezelt het onderscheid tussen echte en gespoten kampioenen. Het is daarom te hopen dat WADA komt met een flink opgeschoonde lijst in 2003 op basis van ditzelfde "én-én principe". Anders verkrijgt hun nieuwe slogan: "We want heroes, not just winners" wel een hele zure bijmaak. "Virenque is mijn held", zei de gek.

Rens van Kleij

Eind november anti-doping workshop sportbonden

Op 26 november 2002 zal NeCeDo een workshop organiseren voor de directieuren van de Nederlandse sportbonden, alsmede voor de bondsmedewerkers die de portefeuille doping beheren. Het belangrijkste onderwerp dat besproken zal worden is de World Anti-Doping Code en de gevolgen hiervan voor de Nederlandse sportbonden.

De ontwikkelingen op het gebied van het nationale en internationale anti-doping beleid volgen elkaar in een snel tempo op. Daar de Nederlandse sportbond autonoom is, en dus verantwoordelijk voor het eigen anti-doping beleid, betekent dit dat hij vroeg of laat geconfronteerd zal worden met de gevolgen van deze ontwikkelingen. NeCeDo acht het noodzakelijk de bonden actief te informeren over een aantal recente ontwikkelingen, die op relatief korte termijn van grote invloed zullen gaan zijn op het nationale anti-doping beleid. Op 26 november 2002 zal NeCeDo dan ook een workshop organiseren waar de directieuren van de Nederlandse sportbonden, evenals de bondsmedewerkers die de portefeuille doping binnen hun bond beheren, reeds een vooraankondiging voor hebben ontvangen. Het belangrijkste onderwerp van deze workshop zal zijn de World Anti-Doping Code die op dit moment wordt ontwikkeld door het Wereld Doping Agentschap (WADA).

De Anti-Doping Code is een raamwerk dat bestaat uit een Code en diverse standaarden en modellen (zie www.necedo.nl of Receptor uitgave 10). De Code moet alle fundamentele principes

en beginselen op het gebied van het anti-dopingbeleid gaan bevatten. Het gaat dan bijvoorbeeld om de dopingdefinitie, het dopingverbod, de dopinglijst en sancties. De standaarden en modellen omvatten gevarieerde onderwerpen als conceptreglementen, dopingcontroleprocedures en richtlijnen voor dopingcontrole-laboratoria. Het ligt in de bedoeling dat alle partijen die te maken hebben met een nationaal of internationaal anti-doping beleid, zoals de Nederlandse sportbonden, de Code zullen overnemen. Het doel van de Code is te komen tot harmonisatie van het (inter)nationale anti-doping beleid. Dit betekent echter wel dat bij implementatie van de Code de Nederlandse sportbonden te maken zullen krijgen met een groot aantal mogelijke aanpassingen zoals verandering van regelgeving. Welke veranderingen de Code precies met zich mee brengt komt uitgebreid aan bod tijdens de workshop.

Het NeCeDo zal op korte termijn het definitieve programma aan alle Nederlandse sportbonden verzenden. Voor meer informatie over de workshop kunt u terecht bij een van de beleidsmedewerkers topsport, Maurice Leuser (010 201 01 57) of Penelope Di Lella (010 201 01 54).

Vervolg van pag. 1

Kortom: naar mijn mening doe je meer kwaad dan goed wanneer je zo'n middel op de dopinglijst zet.'

Maar insuline komt wel op de nieuwe lijst te staan?

"Zolang geen sluitend onderzoek bewijst dat het niet prestatiebevorderend is, wel. Maar ik ben van plan dat onderzoek te gaan verrichten hier op de Universiteit van Maastricht. Ik beschik hier over de mogelijkheden. Niet zozeer uit oogpunt van doping, maar veel meer nog vanwege het algemeen belang in de geneeskunde. Stel dat insuline wel stimulerend werkt, dan kun je zieke mensen - en niet alleen diabetici - ermee helpen tijdens het herstel na ongevallen en na het oplopen van brandwonden. Dat zou dus een zeer belangrijk nieuw inzicht zijn. Ik denk dat ik binnen enkele maanden zo'n onderzoek kan verrichten. Zolang je beschikt over voldoende geld, proefpersonen en toestemming van de medisch-ethische commissie.

In het geval zo'n onderzoek aantoont dat insuline inderdaad stimulerend werkt, dan zal ik ook de eerste zijn om binnen de lijstcommissie van WADA mijn ongelijk toe te geven. Maar de situatie nu, onduidelijkheid over de werking van insuline, vind ik onbevredigend.'

Stel dat insuline inderdaad op de dopinglijst komt. En stel dat uw**onderzoek vervolgens aantoont dat het er niet op hoort. Kan het dan weer makkelijk van de lijst af?**

'Als het goed is wel. De commissie wil een mechanisme invoeren waarmee je op korte termijn stoffen van de dopinglijst kunt schrappen of aan de lijst kunt toevoegen. Misschien dat wordt besloten om ieder jaar de lijst aan te passen, maar wat mij betreft gebeurt dat zelfs tussentijds. Stel dat je aan het begin van het jaar sluitend bewijs hebt dat een stof op de lijst niet prestatiebevorderend werkt en ook niet gevaarlijk is, dan zouden sporters bij wie in de loop van het jaar dat middel nog wordt gevonden, ten onrechte gestraft worden. Dat moet niet kunnen.'

Wat nu als het werk van de WADA-lijstcommissie wordt afgekeurd door het IOC?

'Daar wil ik niet van uitgaan. Natuurlijk, je hebt te maken met mogelijk enkele conservatieve mensen binnen het IOC, maar ik neem aan dat die ook voor rede vatbaar zijn. We zullen wel goed moeten lobbyen. De mensen laten wennen aan het idee dat de lijst alleen nog door objectieve criteria wordt bepaald. Daar zijn we al mee bezig. Het congres dit voorjaar van het NeCeDo en NOC*NSF over de harmonisatie van dopingbestrijding is daar een mooi voorbeeld van. Dergelijke bijeenkomsten zijn belangrijk om onze nieuwe opzet wereldwijd geaccepteerd te krijgen.'

Blijvend actueel: illegale handel in doping

De afgelopen maanden kwamen er veel berichten in de media over illegale handel in doping. "Drugsmaffia wijkt uit naar anabolenhandel", "Justitie maalt niet om handel in doping"; "Russisch groeihormoon duikt op in bodybuildingcircuit", "Drie mannen gearresteerd in zaak levensgevaarlijke groeihormonen", kopten diverse kranten. De berichtgeving leek zelfs tegenstrijdig. De overheid zou minder doen en tegelijkertijd vond men meer handel en handelaren. Reden om daar eens bij stil te staan en te melden hoe vanuit het programma Lijf, Sport & Middelen naar de illegale handel in doping wordt gekeken.

Onderzoek Intraval

Begin juni startte de ophef in de media. Dit was naar aanleiding van het onderzoek dat het Groningse onderzoeksbureau Intraval had uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van Justitie. Doel van het onderzoek was om inzicht te krijgen in de aard en omvang van dopinghandel anno eind 2001/begin 2002. Het ging met name om de effecten van de strafverzwaring n.a.v. de wetwijziging die in mei 2001 tot stand was gekomen (zie www.necedo.nl en kijk bij 'regulering' voor achtergrondinformatie over

die wetwijziging). Met 61 personen zijn gesprekken gevoerd. Er lijkt niet veel veranderd te zijn als de resultaten van dit onderzoek worden vergeleken met die van het in 1998 uitgevoerde onderzoek van Koert & Van Kleij van het NeCeDo. Veel van de dopinggeduide middelen blijken nog steeds niet authentiek. Verschuivingen zijn dat precursors (prohormonen) en clenbuterol populairder lijken te zijn geworden en men lijkt vaker meerdere middelen en hogere doseringen te gebruiken. Verkoop via internet blijkt ook sterk in opkomst.

Menselijk groeihormoon uit Rusland

De volgende ophef ontstond halverwege juli. Toen kwam de IGZ met een waarschuwing naar buiten dat er in het bodybuildingcircuit Russisch groeihormoon van menselijke oorsprong was aangetroffen (zie afbeelding). Omdat het groeihormoon (genaamd somatotropine) uit menselijk hersenweefsel is verkregen bestaat er kans op levensbedreigende ziekten, zoals de ziekte van Creutzfeldt-Jakob. Enkele weken later doken er in

media berichten op die meldden dat de handelaren van dit menselijke groeihormoon al enige tijd vastzaten. Ook dit leidde tot diverse vragen bij het NeCeDo.

Plek illegale handel

Eén van de belangrijkste instrumenten die door Lijf, Sport & Middelen (LSM) wordt toegepast is voorlichting. Het gezondheidsargument is daarbij leidend. Nu is terugdringing van de beschikbaarheid van illegale dopinggeduide middelen ook een manier om het gebruik te verminderen. Dit is echter geen taak van het NeCeDo, maar een taak van de overheid. De illegale handel in geneesmiddelen wordt sinds vorig jaar gezien als een economisch delict waar strengere sancties op staan. Justitie en de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) zien daar op toe en behoren dat aan te pakken. De IGZ informeert het NeCeDo over middelen die op de zwarte markt circuleren. Hiermee kan in de voorlichting naar sporters rekening worden gehouden.

Rol NeCeDo

Hoewel de aanpak van de handel dus geen taak is van het NeCeDo is een goede kennis van de zwarte markt voor de voorlichting van groot belang. Die illegale handel wordt veel breder en vager met name door de komst van internet. Uit het onderzoek van Intraval bleek ook dat het percentage vervalsingen gestegen zou zijn naar 75-80%. Ook zou de kwaliteit van de

LIJF, SPORT
& MIDDELEN

vervalsingen steeds verder teruglopen. Onduidelijk is welk gevaar dit oplevert voor de volksgezondheid. Om een beter inzicht te verkrijgen en daarmee betere voorlichting om gezondheidsschade voor te zijn, gaat het NeCeDo een verkenning uitvoeren naar de haalbaarheid en mogelijkheden om te komen tot een zogenaamde anabolenmonitor. Kort gezegd, een systeem waarbij anabolengebruikers hun middelen kunnen laten controleren en evt. testen op (een) bepaalde locatie(s) in Nederland, waarbij tevens objectieve informatie wordt verstrekt aan gebruikers. Momenteel bestaat in Nederland zo'n systeem dus alleen voor drugs (het Drugs Informatie en Monitor Systeem, afgekort DIMS).

Sportwereld volgt nieuwe ontwikkelingen nauwgezet

De gevaren van genetische doping

Vooruitzien vormt een eerste vereiste voor het voeren van goed beleid. Op het beleidsterrein betreffende anti-doping wordt sinds enkele jaren dan ook veel aandacht besteed aan de mogelijkheid om de toepassingen op het gebied van genetische manipulatie te misbruiken in de sport. Op dit moment is dit nog echte 'science fiction', en wanneer deze fictie precies werkelijkheid wordt, weet niemand. Maar dit tijdstip kan wel eens dichterbij liggen dan wij denken.

Discussies over genetische manipulatie worden al langere tijd gevoerd. Het gaat dan met name over manipulatie van gewassen en dieren en over de volstrekt onduidelijke gevolgen die dit kan hebben voor de toekomst. In de geneeskunde wordt het ingrijpen in de genetische code van de mens gezien als een veelbelovend terrein om doodzieke patiënten weer (wat) beter te kunnen maken. We spreken dan van genetische therapie. Wereldwijd zijn er inmiddels ongeveer 5000 mensen behandeld met behulp van genetische therapie; in Nederland zijn dit er enkele honderden. Veel is nog onbekend, maar de kleine succesjes op dit gebied worden steeds talrijker in aantal.

Hoe werkt genetische manipulatie?

De mens bestaat uit cellen en alle cellen bevatten desoxyribonucleïnezuur (DNA). Dit DNA bepaalt mede de vorm en functie van lichamelijke kenmerken. Bij genetische manipulatie wordt doelbewust dat deel van het DNA dat verantwoordelijk is voor een bepaald kenmerk veranderd. Dit kan op verschillende manieren gebeuren. Kunstmatig DNA kan direct geïnjecteerd worden, waarna

het zijn weg zoekt naar de celkernen om daar de rol van het oorspronkelijke DNA over te nemen. Dit is een relatief inefficiënte manier, omdat het van tevoren niet vaststaat of al het kunstmatige DNA daadwerkelijk op de plaats van bestemming aankomt. Het is effectiever om een gehele cel met het gewenste DNA op de juiste plaats te positioneren. Het is nog effectiever, en een stuk verfijnder, om een virus te gebruiken om het gewenste DNA op de juiste plaats te krijgen. Dit virus is te vergelijken met een ruimteschip dat precies naar het juiste ruimtestation gaat en daar zijn 'vracht' aflevert. Dit is de meest gebruikte manier van genetische manipulatie op dit moment.

Enkele voorbeelden

Door middel van genetische therapie kunnen kankercellen effectief aangevallen worden en kan bij bepaalde ziektes het lichaam zelf aangezet worden tot de aanmaak van medicijnen. Voorbeelden van deze laatste mogelijkheid zijn het 'aanzetten' van het gen dat de aanmaak van erythropoëtine (EPO) stuurt of van het gen dat de concentratie van insuline-achtig groeifactor 1 (IGF-1) regelt en zo de groei-

hormoonspiegel in het lichaam beïnvloedt. De sportwereld volgt deze ontwikkelingen op de voet, en niet alleen uit algemene interesse. De genoemde drie hormonen zijn alle ook dopinggeduide stoffen en het is niet moeilijk te bedenken wat kwaadwillende sporters of kwaadwillende begeleiders met dit soort informatie zouden willen proberen. Dit geldt waarschijnlijk ook voor de mogelijkheden om de spierdoorbloeding te verhogen, de spiermassa te vergroten of de vetmassa te verkleinen.

Alle voorbeelden die hierboven genoemd staan, zijn reëel. De eerste onderzoeken zijn inmiddels bij proefdieren uitgevoerd, en in het geval van spierdoorbloeding zelfs bij mensen. Hierbij moet wel een kanttekening worden gemaakt. De pogingen tot het verbeteren van de spierdoorbloeding zijn uitgevoerd bij zwaar zieke patiënten waarbij amputatie dreigde. Niet bij alle patiënten was de poging succesvol. Ook bij de proefdierexperimenten overleven lang niet alle dieren de testen. Dit geeft al aan dat de technieken nog lang niet verfijnd genoeg zijn om gecontroleerd te worden ingezet. Zelfs experts kunnen de vaak onomkeerbare uitkomsten niet voorspellen. De komende jaren zal genetische therapie dan ook slechts worden toegepast bij ernstig zieke patiënten. Vanwege de onverfijnde technieken, de onvoorspelbaarheid van de processen en het gevaar voor gezonde sporters

is het onwaarschijnlijk dat iets als 'genetische doping' reeds in de praktijk bestaat. Echter, dit kan nooit met zekerheid worden gesteld. Hierbij komt dat de ontwikkelingen op het gebied van de genetische therapie zo snel gaan, dat het onmogelijk is te voorspellen wanneer dit wel een probleem zou kunnen worden.

Wat doet de sportwereld?

De sportwereld kan het zich niet permitteren om de ogen te sluiten voor deze nieuwe ontwikkelingen. En dat doet ze ook niet. Zowel het Internationaal Olympisch Comité (IOC) als het Wereld Anti-Doping Agentschap (WADA) hebben zogenaamde 'expert meetings' gehouden over het onderwerp. Ook op het Europese congres over harmonisatie in het anti-dopingbeleid, dat afgelopen april op Papendal werd gehouden, stond het onderwerp op de agenda. Op de eerstvolgende nieuwe dopinglijst, die volgens planning begin 2003 in werking zal treden, zal genetische doping expliciet vermeld worden als een verboden methode. Op dit moment is er nog geen methode voorhanden om genetische doping te detecteren, maar ook dit krijgt de komende jaren prioriteit. Het NeCeDo volgt deze (inter)nationale ontwikkelingen op het gebied van genetische therapie op de voet en is bezig om de in Nederland beschikbare kennis hierover in kaart te brengen. Tevens worden de mogelijkheden onderzocht om te komen tot samenwerkingsverbanden met experts op het gebied van genetische manipulatie. Om er klaar voor te zijn als science fiction toch werkelijkheid wordt.

Dopingcontroles onder toezicht van WADA

Het Wereld Anti-Doping Agentschap (WADA) heeft, sinds de Olympische Spelen van Sydney 2000, een commissie in het leven geroepen die moet toezien op het gehele dopingcontroleproces. Deze commissie van onafhankelijke dopingspecialisten, het Independent Observer Team, houdt toezicht op de correcte uitvoering en afhandeling van dopingcontroles. Het voornaamste doel van dit Independent Observer Team is het gehele dopingcontroleproces inzichtelijk en transparant te maken om zo het vertrouwen van met name de sporters in het proces te vergroten.

Het WADA Independent Observer Team is opgericht om onafhankelijk toezicht te kunnen houden op de uitvoering van dopingcontroles. De Olympische Spelen van Sydney, 2 jaar geleden, was het eerste evenement waar deze commissie een rol van betekenis heeft gespeeld. Het Team bestaat uit een select internationaal gezelschap van dopingspecialisten die om toerbeurten worden geselecteerd voor een groot evenement zoals Olympische Spelen, Europese en wereldkampioenschappen. De observers zijn specialisten op het gebied van juridische, medische, laboratoriumtechnische en dopingcontroletechnische zaken. Tevens maakt een vertegenwoordiger van de sporters onderdeel uit van zo'n Independent Observer Team.

De commissie van dopingspecialisten ziet toe op de correcte uitvoering van dopingcontroles en maakt elke dag een gedetailleerd verslag van de bevindingen. Er wordt toegezien op de wijze waarop een afnameprocedure in zijn werk gaat, hoe positieve uitslagen worden afgehandeld, of de laboratoria vol-

gens de vastgestelde kwaliteitsprocedures het urinemonster analyseren en of de vastgestelde procedures voor medische verklaringen worden gevolgd. Eveneens observeert het Independent Observer Team of een positieve sporter een eerlijke mogelijkheid krijgt om zijn of haar verhaal te doen en of de tuchtcommissie haar reglementen, inzake sancties, naleeft.

Zoals reeds gezegd worden de leden van het Independent Observer Team per evenement geselecteerd.

Tijdens de onlangs gehouden Gemenebest Spelen in Manchester was Maurice Leeser (beleidsmedewerker topsport NeCeDo) één van de leden. Zo wordt er ook vanuit Nederland een bijdrage geleverd aan het optimaliseren van het mondiale anti-doping beleid.

Voor meer informatie over de taken, verantwoordelijkheden en opgestelde rapporten van het Independent Observer Team, kunt u terecht op www.wada-ama.org of bij Maurice Leeser (010 201 01 57).

Kans op positieve dopingcontrole door hormoonvlees?

In de laatste twee uitgaven van de Receptor is veel aandacht besteed aan vervuilde voedingssupplementen en het risico op een positieve dopingcontrole. Het project om sporters hierover meer zekerheid te geven loopt nog. Maar bij zoveel aandacht voor voedingssupplementen dringt de vraag zich op in hoeverre de "normale" voeding ook niet zou kunnen leiden tot een positieve dopingcontrole. De kans hierop is uiterst klein, maar niet helemaal uit te sluiten.

Een goed voedingspatroon is van levensbelang voor een topprestatie. Iedere sporter let dan ook goed op zijn/haar voeding. De laatste jaren hebben enkele schandalen in de voedingsindustrie echter gezorgd voor deuken in het vertrouwen van de consument, en dus ook van de sporter. Zo steken een enkele keer de verhalen de kop op over vlees dat anabole steroïden of clenbuterol zou bevatten, stoffen die op de dopinglijst voorkomen. Hierbij dringt zich dan direct de vraag op in hoeverre een sporter het risico loopt op een positieve dopingcontrole na het eten van zulk hormoonvlees.

Natuurlijke aanmaak

Dat vlees anabole steroïden bevat klinkt erger dan het is. Van nature komen de anabole steroïden nandrolon, boldenon en testosteron in mens en dier voor. Naar de aanwezigheid van nandrolon in niet geïmporteerde mannelijke varkens (zogenoemde beren) is ook redelijk wat onderzoek gedaan. Hieruit is gebleken dat sporters inderdaad positief getest kunnen worden op nandrolon na het eten van bepaalde delen van het ongeïmporteerde varken. Het gaat dan om de testikels, nieren of lever. De consumptie van het (spier)vlees leidde niet tot een positieve plas. Hierbij moet duidelijk worden aangegeven dat mannelijke varkens in West-Europa merendeels geïmporteerde worden, waardoor de kans zeer klein is dat een sporter hier daadwerkelijk berenvlees op

zijn bord krijgt. Desalniettemin is het een factor om rekening mee te houden, vooral bij het eten van bijvoorbeeld wilde zwijnenpaté die gemaakt wordt uit de lever van ongeïmporteerde zwijnen of van "exotische gerechten" waarin niet nader beschreven delen van varkens zijn verwerkt. Meestal zijn de gevonden concentraties hierbij echter zo klein, dat deze zeer weinig gevaar vormen voor een sporter die een dopingcontrole moet ondergaan.

Hormoonbehandelingen

Het wordt een heel ander verhaal als een sporter een stuk vlees op zijn/haar bord krijgt dat afkomstig is van een rund dat illegaal is behandeld met een hormoonpreparaat. De kans op een positieve dopingcontrole zou reëel aanwezig kunnen zijn, indien het stuk vlees toevallig de spuitplek bevat van de injectie met hormonen. Maar hoe groot is de kans dat een sporter daadwerkelijk zo'n stuk vlees met een spuitplek krijgt voorgeschoteld? Prof. Dr. Rainer Stephany, hoofd van het laboratorium voor analytisch residu-onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en als adviseur verbonden aan het bestuur van het NeCeDo, heeft berekend dat van de 70.000 stukken rundvlees van 250 gram er misschien één stuk tussen zit met een spuitplek. De kans op een positieve dopingcontrole is dus erg klein en bovendien is gebleken dat dit slechts voor een beperkte tijd, enkele uren, na het eten van een der-

gelijk stuk vlees geldt. Echter, het getal is gebaseerd op enkele schattingen en aannames. Het is namelijk niet geheel bekend hoe vaak dit soort spuitplekken in werkelijkheid voorkomen. Hier komt bij dat volgens de Europese regels niet het vlees zelf, maar de afvalproducten worden gecontroleerd (de urine, ontlasting, haar, oog, etc.). Hierdoor kan wel worden aangetoond dat een dier behandeld is, maar dit zegt niets over het gevaar voor de vleesetende consument. Toch mag er van worden uitgegaan dat Europees vlees, op de natuurlijke hormonen na, nagenoeg hormoonvrij is.

MPA

De recente besmetting in Nederland van varkens met het steroïd medroxyprogesteron acetaat (MPA), dat als farmaceutisch afval in het voer voor de mestvarkens was terecht gekomen, toont echter aan dat een aanhoudende controle noodzakelijk is.

Amerikaans vlees

Vreemd genoeg is er over vlees van buiten de Europese markt, en dan met name uit de Verenigde Staten, veel meer bekend. Hier is het officieel toegestaan om enkele hormonen toe te dienen aan runderen. Het vlees uit de VS is uitgebreid onderzocht, en het blijkt dat dit vlees lage concentraties van de toegestane hormonen bevat, maar niet van andere hormonen. Met andere woorden, door het legaliseren van enkele hormoonpreparaten, is het illegale gebruik van een grote verscheidenheid aan hormonale producten tegen te gaan. Dit zorgt ervoor dat een consument in de VS weet wat er op zijn bord ligt en een sporter daar eigenlijk geen kans heeft op een onbedoelde positieve dopingcontrole.

Conclusie

Om ook in Europa volledige duidelijkheid te krijgen over het voorkomen van vlees met spuitplekken, zou er een intensief testprogramma in het leven geroepen moeten worden, dat zich richt op het testen van vlees. Tot die tijd geldt dat de kans op een onbedoelde positieve dopingcontrole in de praktijk verwaarloosbaar klein is.

Colofon

Receptor is een uitgave van het Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken (NeCeDo) om haar partners en relaties te informeren over doping. Informatie uit Receptor mag door derden worden gebruikt. Bij overname van artikelen dient bronvermelding plaats te vinden.

Hoofd- en eindredactie: Maurice Leeser
Aan deze uitgave werkten mee:
Rens van Kleij, Frans Stoele,
Jan Brouwer de Koning,
Steven Teitler, Bart Coumans,
Olivier De Hon
en Penelope Di Lella
met dank aan Prof. Dr. R. Stephany en Prof. Dr. H. Kuipers
Uitgeverij: Arko Sports Media
Fotografie: Pardon fotografie
Vormgeving, lay-out en druk:
Lindenbaum Grafimedia

Redactieadres: NeCeDo
T.a.v. de redactie van
Receptor
Postbus 5014
2900 EA Capelle aan den IJssel
tel: 010 2010150
fax: 010 2010159
info@necedo.nl
www.necedo.nl

ISSN: 1566-1814